

Жобаның атауы: ИРН АР19680251 «Қазіргі жағдайда Қазақстанның АӨК-де айналмалы экономиканы дамыту проблемаларын талдау негізінде оның мүмкіндіктерін пайдалану моделін әзірлеу»

Өзектілігі: Бүгінгі экономикалық жағдайда отандық тауар өндірушілер бірқатар ауқымды сын-қатерлерге тап болады. Бұл ретте қазіргі сын-қатерлер елдегі өндірістің инновациялық инфрақұрылымын қалыптастыратын тиісті тетіктер мен құралдарды құру қажеттілігін негіздейді. Дамудың маңызды құрамдас бөлігі ретінде айналмалы экономика принциптерін, үнемді және цифрлық технологияларды тауарлық өндіріс құрылымының нақты өзгеруін ескеру маңызды. Болып жатқан процестер жағдайында өндірісті модернизациялауға жүйелі инновациялық және технологиялық көзқарас экономикалық серпіліске ықпал етуі мүмкін.

Экономикалық даму проблемаларының кең тізімі, олардың ішінде өндіріс көлемінің ауытқуын, халықтың азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуді атап өтуге болады, сонымен қатар әлеуметтік, экологиялық және саяси сипаттағы проблемалар бүгінде және басқа да сын-қатерлермен толықтырылуда. Ағымдағы жағдай сандық қана емес, сонымен қатар әртүрлі жүйелердегі сапалық диспропорциялармен сипатталады, ал өзгерістердің қажеттілігі үнемді және цифрлық технологияларды қолдану мәселелерінің өзектілігіне байланысты.

Индустрия 4.0 технологиялары экономиканың әртүрлі салаларына өндірістен бастап ел экономикасы мен шаруашылық жүргізуші субъектілердің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге дейін терең енуде. Тауар өндірісінің тұрақты дамуының тиімділігі объективті және сөзсіз процесс ретінде цифрлық және үнемді технологияларды енгізуге негізделген тұйық тізбек принциптерін ескеруі керек. Сондықтан бәсекеге қабілеттілік деңгейінің өсуі, ғылыми-техникалық прогрестің жеделдетілген қарқыны осы ауқымды өзгерістерді ескеріп, қолда бар және ұзақ мерзімді әлеуметтік-экономикалық дамудың жаңа мүмкіндіктерін жасауға бағдарлануы тиіс.

Айналмалы экономика тәсілдерін қолданудың ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін, үнемді және цифрлық технологияларды, тауар өндірісінің тұйық тізбегін енгізуге негізделген экономикалық қызмет моделін қалыптастыру мәселелерін зерттеу қажеттілігі әлеуметтік-экономикалық жағдайларды трансформациялаудың маңыздылығына байланысты. Мәселе қалдықсыз процеспен сипатталатын тауар өндірісін дамыту қажеттілігіне байланысты ерекше өзектілікке ие болады, бұл мемлекет, ғалымдар және басқа да мүдделі мамандардың назарын аударады. Сонымен қатар, "айналмалы экономика" сияқты ұғым оларды кешенді шешуді қажет ететін басқа мәселелердің туындауына байланысты назар аударады.

Айналмалы экономиканы дамыту контекстінің өзектілігі өндірістік циклдің осы тізіміне үнемдеуші және цифрлық технологиялардың параметрлерін енгізуді талап етеді. Бұл модель тауар өндірісі процесінде әлеуметтік, экономикалық, экологиялық және технологиялық қатынастардың болуын ескереді.

Қазақстандық өндірушілердің бәсекелестік артықшылықтарын қалыптастырудың, қалдықсыз өндірісті қамтамасыз етудің, кәсіпкерлік субъектілерінің іскерлік белсенділігінің және халықтың азық-түлік қауіпсіздігінің өсуінің, сондай-ақ тауар өндірісінің тұрақты дамуының негізгі факторы ретінде осы өндірістің тұйық тізбегінің бизнес-моделін құру болады.

Тезис ретінде тұйық тізбек моделін дамытудың басымдылығының нақты ерекшеліктерін келесідей сипаттауға болады:

- бірегей ерекшелігі отандық инновациялар мен технологиялармен қамтамасыз етілген отандық өндірушілердің, қалдықсыз өндірістің бәсекелестік артықшылықтары арқылы тауар өндірісінің өсу нүктелерін қалыптастыру және дамыту;

- халықтың әл-ауқатының өсуі және өмір сүру сапасының артуы;

- тұйық тізбек моделінің маркетингтік және ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымын қалыптастыру және жүйелі жетілдіру.

Тауар өндірісін трансформациялаудың басым мақсаттары мен міндеттеріне, айналмалы экономика моделінің әлеуетін толық көлемде пайдалануға сәйкес келетін дамудың өзекті векторлары статистикалық, талдамалық және басқа да ақпараттық деректердің жиынтығы негізінде айқындалуы мүмкін.

Осылайша, деректерді талдау негізінде экономиканың зерттелетін салаларын әртараптандыру, экономикалық жүйенің құрылымдық трансформациясы, үнемді және цифрлық технологиялардың әдістері мен құралдарын қолдануды көздейтін қызмет салалары мен түрлерін одан әрі кеңейту бағыттарын анықтауға болады.

Мақсаты: Жүргізілген зерттеу негізінде ауыл шаруашылығы саласында ремануфактурингті кезең-кезеңімен дамыту бойынша нақты, ғылыми негізделген ұсынымдар әзірлей отырып, үнемді және цифрлық технологияларды дамытуды ескеретін Қазақстанның АӨК-де айналмалы экономика мүмкіндіктерін пайдалану моделін әзірлеу (Ақмола облысының мысалында).

Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер:

1. Экономика мен жасыл технологияларды цифрландыру контекстінде «айналмалы экономика» категориясына және оның негізгі элементтеріне ғылыми көзқарастарды жүйелеу.

2. Ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің бірқатар экологиялық мәселелерін шешуге ықпал ететін айналмалы экономиканың экологиялық және әлеуметтік-экономикалық салдары айқындалады.

3. Цифрлық экономика және жасыл экономика қағидаттарын ескере отырып, экономиканың желілік моделін айналмалы модельге айналдыру үшін мемлекеттің рөлі мен қажетті институционалдық жағдайларды, айналмалы экономика принциптерін дамытудың озық тәжірибесін бейімдеу.

4. Цифрлық және жасыл технологияларды дамыту контекстінде айналмалы бизнес-модельдерді қалыптастыру және дамыту үшін әлеуетті салалар анықталды.

5. Коммерциялық ауылшаруашылық тауар өндірушілері үшін жабық жеткізу тізбегінің прототипін жасау және оның негізгі элементтерін анықтау.

6. Ауыл шаруашылығы мысалында, айналымдық өндірістің негізгі элементтерін және айналмалы өндіріс шеңберінде жеткізушілерді таңдау критерийлерін пайдалана отырып, өнімнің экологиялық сараптамасын жүргізу үшін индекс әзірленетін болады

7. Әлеуметтік, экологиялық және экономикалық факторларды ескере отырып, пайдаланылған өнімді қайта өңдеу әдісі туралы агроөнеркәсіптік кешеннің жедел шешімдерін қабылдау үлгісін құру.

8. Қайта өңдеу және ремануфактуринг бағдарламаларын салыстырмалы талдау негізінде Қазақстанның ауыл шаруашылығында қалдықсыз өндіріс принциптері әзірленетін болады;

9. Қазақстанның агроөнеркәсіп кешеніндегі ремануфактурингті кезең-кезеңімен дамыту бойынша практикалық ұсыныстар әзірленді.

Жоспарланған басылымдар:

Жарияланады:

- монография жалпы көлемі 7,0 б.б.

- Web of Science базасының Social Science Citation Index немесе Arts and Humanities Citation Index және (немесе) Scopus базасындағы CiteScore бойынша 35 (отыз бес) процентильге ие рецензияланатын ғылыми басылымда 1 мақала жарияланады.

- ҒЖБССҚК ұсынған отандық басылымдарда 2 (екі) мақала.

Ғылыми зерттеу тақырыбы бойынша екі магистрлік және екі дипломдық жұмыс жазып, қорғалуы жоспарлануда.

Зерттеу тобының мүшелері:

Жоба жетекшісі – Нурмухаметов Нурбахыт Нурбопаевич, экономика ғылымдарының кандидаты, С.Сейфуллин ат. ҚАТУ, доцент, «Экономика» кафедрасының профессоры м.а. Индекс Хирша h - 2, ORCID: 0000-0002-8551-0573, Scopus Author ID: 57192312395.

Зерттеу тобы:

1. **Темирова Акмарал Болатовна** - СНС, экономика ғылымдарының кандидаты, С.Сейфуллин ат. ҚАТУ, «Экономика» кафедрасының меңгерушісі, Индекс Хирша h - 1, ORCID: 0000-0002-7282-8531, Scopus Author ID: 55367910800.

2. **Мухамбетова Замира Сейдахметовна** - СНС, экономика ғылымдарының кандидаты, С.Сейфуллин ат. ҚАТУ, «Экономика» кафедрасының профессоры м.а. Индекс Хирша -1. ORCID: 0000-0002-4057-0791. Researcher ID:0000-0002-4057-0791. Scopus Author ID:57199274376

3. Кунафина Гульжан Тохтаргазыновна - СНС, экономика ғылымдарының кандидаты, С.Сейфуллин ат. ҚАТУ, «Экономика» кафедрасының қауымдастырылған профессоры. Индекс Хирша h - 1, ORCID: 0000-0002-9646-3493. Researcher ID: AAO-2666-2020, Scopus Author ID: 57192197760

4. Ахметқызы Асель - НС,

Список публикаций и патентов опубликованные в рамках данного проекта: (со ссылками на них):

Әлеуетті пайдаланушыларға арналған ақпарат: Жекелеген нәтижелер, ережелер мен қорытындылар Агробизнес кәсіпкерлігі, Айналмалы экономика және Агроөнеркәсіптік экономика бойынша әдістемелік материалдарды, лекциялық курстарды әзірлеуде пайдаланылуы мүмкін.

Дополнительная информация: